

РИМО-КАТОЛИЦЬКЕ ДУХОВЕНСТВО ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕПРЕСИВНОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЙСЬКОГО САМОДЕРЖАВСТВА в 30-х рр. ХІХ ст.

Постановка наукової проблеми та її значення. Важливим питанням сучасної історії України є роль і місце різних конфесій у суспільно-політичному житті регіонів. У цьому контексті науковий інтерес має проблема участі римо-католицького духовенства в польському національно-визвольному русі на Правобережній Україні в 30-х роках ХІХ ст.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Участь правобережного римо-католицького духовенства в польському національно-визвольному русі в 30-х рр. ХІХ ст. знайшла своє відображення в працях українських та зарубіжних науковців. У дослідженнях Г.Марахова [Марахов Г.И. Социально-политическая борьба на Украине 20-40-е годы ХІХ века. – К., 1979], Л.Баженова [Баженов Л.В. Восстание 1830–1831 гг. на Правобережной Украине: дис. ... канд. ист. наук. – К., 1973.], Ю.Хитровської [Хитровська Ю.В. Громадянсько-політична позиція духовенства Правобережної України наприкінці ХVІІІ – середині ХІХ ст. (в контексті церковної політики самодержавства): дис. ... канд. ист. наук. - К., 2001] фрагментарно розкрито роль римо-католицького духовенства в польських таємних організаціях на Правобережній Україні. У польській історіографії заслуговує на увагу праця Б. Лопушанського [Bolesław Łopuszański. Stowarzyszenie ludu polskiego (1835-1841) – Geneza i dzieje. – Wydawnictwo literackie Kraków, 1975], в якій висвітлено діяльність правобережних римо-католицьких священиків у “Товаристві польського народу” та “Колі студентському”.

У статті зроблено спробу простежити репресивну політику російського самодержавства щодо РКЦ, участь римо-католицького кліру в польських конспіративних організаціях на Правобережній Україні в 30-х рр. ХІХ ст. на основі документів Державного архіву Російської Федерації та Центрального державного історичного архіву України у м. Києві.

---

* Буравський О.А. – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Основний зміст статті. Після придушення польського повстання 1830-1831 рр. Микола I вирішив покарати його учасників. Найпершими кроками в цьому напрямку була низка законодавчих актів, дискримінаційних стосовно Римо-Католицької Церкви: указ від 10 червня 1830 р. “Про заборону особам греко-російського та уніатського віросповідання наймитувати при католицьких монастирях”, який змусив римо-католицьке духовенство здавати свої маєтки в оренду світським особам [Бовуа Д. Шляхтич, кріпак і ревізор. Польська шляхта між царизмом та українськими масами (1834–1863). – К., 1996. – С. 303]; указ від 15 червня 1830 р. “Про заходи для запобігання самостійних від’їздів римо-католицьких ченців із Росії в Царство Польське; указ від 10 вересня 1830 р. “Про заборону духовенству римо-католицького віросповідання навертати осіб православного віросповідання у свою віру” [Хитровська Ю.В. – Вказ. праця. – С. 166].

Акції царизму були спрямовані на закриття тих римо-католицьких монастирів, ченці яких брали участь у збройному виступі. Ще під час повстання на Правобережній Україні були закриті Овруцький, Летичівський домініканські та Дубровицький піарський монастирі. Маєток останнього – Стрільський ключ у Рівненському повіті (1103 душі) й капітали (1000 червінців і 9039 руб. сріблом) – передавався в державну казну [Центральний державний історичний архів України у м. Києві (далі – ЦДІАК України). – Ф. 442. – Оп. 64. – Од. зб. 166 а. – Ч. 2. – арк. 412].

Важливе місце в розробці політичних заходів самодержавства належало Комітету в справах Західних губерній, створеного 14 вересня 1831 р. за вказівкою Миколи I. Його очолив виходець із України князь В.П. Кочубей [Крижанівський О.П. Церква у соціально-економічному розвитку Правобережної України (XVIII – перша половина XIX ст.). – К., 1991. – С. 92-98]. 3 грудня 1831 р. Комітет затвердив правила конфіскації майна католицьких монастирів. Було визначено три категорії орденів, монастирське майно яких підлягало конфіскації: 1) релігійні ордени, які взяли участь у повстанні; 2) ордени, які мали кріпаків-некатоликів; 3) ордени, монастирі яких не мали мінімальної, встановленої канонічними правилами кількості ченців [Бовуа Д. – Вказ. праця. – С. 299].

19 липня 1832 р. був опублікований царський указ “Про закриття деяких римо-католицьких монастирів”. Обґрунтовуючи цей захід, уряд посилався на буллу папи Бенедикта XIV від 1744 р., в якій доручалося греко-уніатському митрополиту ліквідувати всі некомплектні монастирі (тобто ті, в яких було менше восьми ченців). У буллі роз’яснювалося, що чимало польських монастирів перебувають у надзвичайній скруті, ледве мають можливість утримувати двох або трьох монахів. Такі монастирі, згідно з канонічними правилами, потрібно об’єднувати, у них мало бути 10 або навіть 8 монахів [Государственный архив Российской Федерации (далее – ГАРФ). - Ф. 109. – 1-я экспедиция. – Оп. 7. – Ед. хр. 384. – Л. 26]. На Правобережній Україні до 1830 р.

було чимало римо-католицьких монастирів, в яких перебувало всього по 2-3 монахи. Тому Римська курія не заперечувала цій акції, а навпаки публічно схвалювала дії російського уряду, вказуючи на їх користь для Римо-Католицької Церкви [Крижанівський О.П. – Вказ. праця. – С. 95].

Указом від 19 липня 1832 р. також передбачалося: 1) ліквідувати ті некомплектні монастирі, які знаходилися серед населення переважно православного та уніатського віросповідань; 2) монахів із ліквідованих монастирів перевести в обитель ордену, до якого вони належали; 3) закриті монастирі з дозволу міністра внутрішніх справ перетворити у приходські (православні – прим. автора) церкви, а їхні нерухомі маєтки та іншу власність (фільварки, орну землю, луки, лісові угіддя, поселення з селянами та капітали) передати в управління казни для того, щоб ці доходи були спрямовані на відкриття приходських училищ; 4) будинки монастирів, за винятком приміщення для православних священників, передати до загальнокорисних установ, залишивши в кожній єпархії один монастир для утримання пристарілих та хворих священників; 5) у зв'язку з посиленням нагляду за чернечим духовенством передати всю повноту влади над монастирями єпархіальним єпископам, покласти на них відповідальність за управлінням фондами тих монастирів, які не були закриті [ГАРФ. – Ф. 109. – 1-я експедиція. – Оп. 7. – Ед. хр. 384. – Л. 27-30]. Отже, вищезазначеним указом істотно обмежувалася власність чернечого римо-католицького духовенства, помітно скорочувалася чисельність монастирів, значно збільшувалася кількість православних церков та приходських училищ, що забезпечувало домінування Православної церкви на Правобережній Україні. У західних губерніях було закрито 191 із 305 раніше діючих католицьких та уніатських монастирів. Майже третина з них (61) припадала на Правобережжя: на Волині – 35, Поділлі – 19, Київщині – 7 монастирів. Залишалися діючими 25 монастирів (у Волинській губернії – 18, у Подільській – 5, у Київській – 2) [ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 64. – Од. зб. 166 а. – Ч. 2. – арк. 412]. Державна казна поповнилася монастирськими капіталами на суму 1 млн. 106 тис. 765 руб. сріблом. У маєтках монастирів, які передбачалося закрити в західних губерніях, налічувалося 13098 ревських душ кріпаків [ГАРФ. – Ф. 109. – 1-я експедиція. – Оп. 7. – Ед. хр. 384. – Л. 29]. На Правобережній Україні в державну казну перейшли маєтки зі 4317 ревськими душами селян, а саме: на Волині – 2339, на Поділлі – 1251, на Київщині – 727 душ [ЦДІАК України. – Ф. 442 – Оп. 1. – Од. зб. 3621. – Арк. 2-5].

Костьоли закритих монастирів (тринітарських, домініканських, капуцинських, францисканських, августинських, маріанських, бернардинських, кармелітських, реформатських) зусиллями органів місцевої влади передавалися Православній церкві [Крижанівський О.П., Плохій С.М. Історія церкви та релігійної думки в Україні: Навч. посібник: У 3 кн. – Кн. 3. Кінець XVI – середина XIX століття. – К., 1994. – С. 224].

У 1833 р. на Поділлі були закриті монастирі: домініканські – в Кременці, Смотричі, Шаровці, Вінниці, Барі, Тульчині, Сокольці, Солобковцях і Тиврові; домініканський жіночий – в Кременці; францисканський, кармелітський – в Купині; тринітарський – в Браїлові; бернардинські – в Ярмолинцях, Дунаївцях, Куні та Збрижі, тринітарський – в Кам'янці (1842 р.), домініканський – в Морафі (1850 р.). На Волині були ліквідовані Шумський францисканський монастир (1831 р.), Старокостянтинівський домініканський (1833 р.), Городищенський і Вишневецький кармелітські (1832, 1833 рр.) [Хитровська Ю.В. – Вказ. праця. – С. 167-168]. На деякий час були закриті навіть духовні училища та відмінені католицькі свята Тіла Христового, Непорочного Зачаття, Йосафата [Історія релігій в Україні: У 10 т. // Редкол.: А.Колодний (голова) та ін. – Т.4. Католицизм // За ред. П. Яроцького. – К.: Світ знань, 2001. – С. 105]. Такі репресивні заходи викликали обурення римо-католицького духовенства. Київський, подільський і волинський генерал-губернатор В. Левашов 7 квітня 1833 р. надіслав шефу жандармів О. Бенкендорфу секретне відношення за № 593, в якому подільський губернатор доповідав йому, що 18 березня 1833 р. у вірменському костюлі м. Кам'янець-Подільська ксьондз Замбрицький у проповіді різко засуджував політику самодержавства, назвавши її варварською, спрямованою на знищення монастирів, на приниження віри католиків. Він говорив про свободу, яка рано чи пізно прийде, про революцію (польське повстання 1830-1831 рр. – прим. автора), що вже пустила коріння свободи. На вимогу генерал-губернатора, за погодженням міністра внутрішніх справ, було прийнято рішення: тексти виголошуваних проповідей римо-католицьких священників віддавати цензурному перегляду [ГАРФ. – Ф. 109. – 1-я експедиція. – Оп. 7. – Ед. хр. 384. – Л. 51, 54, 55].

Після заборони монастирям тримати православну прислугу аналогічного обмеження зазнало й біле духовенство (1836 р.), а в 1841 р. були позбавлені маєтків єпископат і монастирі. Селян, які перебували під владою католицького духовенства, зараховували до розряду казенних. Навіть монахи були переведені на державне утримання. У 1843 р. прийнято рішення про передачу в казну маєтків парафіяльних церков. Внаслідок цих реформ Римо-Католицька Церква позбавлялась права на володіння 40 тис. селян-кріпаків [Історія релігій в Україні: У 10-ти т. // Редкол.: А.Колодний (голова) та ін. – Т.4. Католицизм // За ред. П. Яроцького. – К., 2001. – С. 105].

Незважаючи на урядові репресії, польські патріоти не припиняли боротьби за визволення Польщі. Основною формою стає діяльність конспіративних організацій. У лютому 1835 р. у Кракові виникла таємна організація “Товариство польського народу”, яка ставила перед собою головну мету – домогтися незалежності Польщі [Марахов Г.И. – Вказ. праця. – С. 87]. У серпні 1835 р. її діяльність була поширена в Галичині, зокрема в Перемишлі, Самборі, Саноку, Станіславі, Злочеві. Членом Товариства Каспаром Цеглевичем написана “Вказівка для вчителів руського народу”, в якій зацентровано на обмеженій національній самосвідомості українського

селянина. Польський історик Болеслав Лопушанський зазначав: “Хоч ця свідомість, мабуть, існувала, але не так ясно була виражена, як в освічених верств” [Bolesław Łopuszański. Stowarzyszenie ludu polskiego (1835-1841) – Geneza i dzieje. – Wydawnictwo literackie Kraków, 1975. – S. 164].

Поряд з “Товариством польського народу” на Правобережжі діяла польська патріотична організація “Коло руське”. Її члени підтримували гасла таємної організації “Молода Польща”, заснованої в Берні 1834 р. Вона взяла курс на підготовку нового повстання за визволення Польщі. Провідну роль у ній відігравав видатний польський історик та патріотичний діяч І. Лелевель, який доручив підготовку польського повстання в Литві, Білорусії та Україні Шимону Конарському – учаснику повстання 1830-1831 рр. Ця організація в своїй програмі, під впливом масонської ідеології, висунула лозунги: 1) рівність націй і релігій; 2) свобода, рівність і братерство народів; 3) республіканський лад; 4) участь у законодавстві всіх громадян тощо. Соціальні реформи мали бути здійснені після визволення Польщі [Марахов Г.И. – Вказ. праця. – С. 88]. Потрібно зазначити, що Шимон Конарський створив на теренах Західного краю сітку підпільних організацій, в яких взяли участь близько 3 тис. польських патріотів. Мав він також зв'язки із російськими революційними колами. За спеціальним розпорядженням Миколи I, розпочалося справжнє полювання на Конарського, яке закінчилося його арештом у травні 1838 р. До того часу було розгромлено декілька таємних польських організацій у Варшаві, Києві та на Волині. У справі про “конарщину” було притягнуто до суду 215 чоловік. Конарський засуджений до розстрілу, інші – до каторжних робіт, ув'язнення у фортеці, заслання, віддані в солдати [Павлов В.А. Польская политическая ссылка в Казанской губернии во второй половине XIX века. : дис. канд. ист. наук. – Чебоксары, 2004. – 178 с. – Приложение 131 с. – С. 55].

Відзначимо, що вищезазначені товариства були досить релігійними: в них брали участь римо-католицькі священники.

Одим із головних діячів на Волині був настоятель костьолу містечка Локач ксьондз Нарцис Яржина [Bolesław Łopuszański. Stowarzyszenie ludu polskiego (1835-1841) – Geneza i dzieje. – Wydawnictwo literackie Kraków, 1975. – S. 256]. Він, син дворянина Волинської губернії, отримав духовну освіту в головній семінарії при Віленському університеті. Після його закриття (1831 р.) повернувся в Луцьку єпархію і був висвячений у священники у Володимирському повіті. У 1836 р. у брата Леопольда Яржини, колишнього секретаря Володимирського повіту, познайомився з емісаром Шимоном Конарським, під псевдонімом Януш, який вразив його своєю промовою. Ксьондз, склавши присягу, був прийнятий Конарським у таємне філократичне “Товариство польського народу” [ГАРФ. – Ф. 109. – 1-я експедиція. – Оп. 11. – Ед. хр. 76. – Ч. 27. – Л. 1]. Спершу Яржина виконував доручення Конарського з ведення таємної кореспонденції [ЦДІАК України. – Ф. 470. – Оп. 1. – Од. зб. 198. – Арк. 14]. Згодом емісар познайомив його з Каспаром

Мошковським – керівником таємного товариства “Віра, надія й любов”, який прибув у Володимирський повіт для організації дій товариства. К. Мошковський доручив йому встановити контакти з луцьким духовенством. Щоб виконати це доручення, Яржина почав відвідувати духовні семінарії в Луцьку, Клевані та Олиці, де розповсюджував нелегальну літературу. Мошковський і Яржина втягнули в “Товариство польського народу” віцектора духовної семінарії в м. Луцьку Кароля Гааса, який чимало зробив для поширення патріотичних ідей серед римо-католицьких священників [Bolesław Łopuszański. Stowarzyszenie ludu polskiego (1835-1841) – Geneza i dzieje. – Wydawnictwo literackie Kraków, 1975. – S. 256]. Разом з Гаасом вони прийняли до товариства кліриків із Луцької семінарії Ієроніма Саковича та Івана Мрозовського [ГАРФ. – Ф. 109. – 1-я експедиція. – Оп. 11. – Ед. хр. 76. – Ч. 27. – Л. 2]. Ш. Конарський у 1836 р. у с. Бутейки переконав вступити до організації ксьондза Тибурція Павловського, який ще в 1832 р. у м. Рівному оголосив себе довіреною особою Юрія Двірницького. Він розповсюдив 20 примірників твору під назвою “Повстання Двірницького на Волині”. Т. Павловський взяв на себе обов’язок проводити патріотичну агітацію серед місцевих шляхтичів [ЦДІАК України. – Ф. 470. – Оп. 1. – Од. зб. 121. – Арк. 3]. Значну роль у патріотичному русі на теренах Волині відігравав також настоятель костьолу в містечку Колки, що поблизу Луцька, ксьондз Юліан Зелінський. Він налагодив таємні контакти із ксьондзами К.Шалевічем, Б.Адаловічем, Т.Павловським, П.Грабовським, Г.Плоновським, Ю.Єрмоловичем та іншими, які поширювали патріотичні ідеї в краї [Bolesław Łopuszański. Stowarzyszenie ludu polskiego (1835-1841) – Geneza i dzieje. – Wydawnictwo literackie Kraków, 1975. – S. 256-257]. У зверненні до російського народу, написаному ксьондзом Слоневським, окреслювалися майбутні відносини з російським народом: “Ми не хочемо вічного розбрату з Росією, бо бідний російський народ є також мученик своїх царів. Ми хочемо вічної розлуки з царями” [Там само. – S. 236]. Протягом 1838-1839 рр. “Товариство польського народу” було розкрито, поліція заарештувала ряд його членів, і, зрештою, воно припинило діяльність.

Варто зазначити, що в поглядах Нарциса Яржини прослідковувався вплив масонської ідеології. Це видно із матеріалів допитів І. Мрозовського й самого Нарциса Яржини. За свідченнями І. Мрозовського, Нарцис Яржина заперечував окремі догмати й ритуали римо-католицької церкви, зокрема пропонував скасувати “довгі молитви, бо вони – вигадка ксьондзів”. Він твердив, що “целібат запроваджено папою, а не Ісусом” [ЦДІАК України. – Ф. 470. – Оп. 1. – Од. зб. 97. – Арк. 9]. Ксьондз виступав за ліквідацію відмінностей між католицькою та православною церквою, зазначаючи, що “в релігії ніякої різниці не повинно бути, необхідно навчати, що польська й російська віра те ж саме...”, вважав, що “ксьондзи повинні проповідувати істину, справедливість, мають докласти зусиль, щоб виправити моральність людей...” [Марахов Г.И. – Вказ. праця. – С. 92-93]. Під впливом Шимона Конарського, Яржина поділяв ідею братерства слов’янських народів:

“Неохідно ліквідувати ту релігійну ненависть, завдяки якій два братерських народи розділені. Кожний народ має любити свою вітчизну, і коли буде покінчено з релігійними забобонами, тоді зникне все зло між ними” [ЩДІАК України. – Ф. 470. – Оп. 1. – Од. зб. 97. – Арк. 9зв.].

Під час допитів лише Нарцис Яржина зізнався у своїй участі в “Товаристві польського народу”. Інші ж – не визнавали свого членства в цій організації й в усьому звинувачували ксьондза Яржину, який, за їхніми словами, “намагався втягнути їх в таємне товариство” [Там само. – Од. зб. 198. – Арк. 14]. К. Гаас, доводячи свою “благодійність”, свідчив, що не міг вступити в таємне товариство через свої релігійні переконання, адже “будь-яка влада від Бога, й хто опирається їй, самому Богу опирається” [Там само. – Од. зб. – 37. – арк. 11]. Ксьондз Т. Павловський просив у царського уряду прощення: “Я навколішках благаю Його Імператорську Величність помилувати мене...” [Там само. – Од. зб. 121. – Арк. 11].

За вироком військового суду Н. Яржина був засуджений до смертної кари, але за конформацією київського генерал-губернатора в 1839 р. його зарахували до 2-го розряду злочинців з позбавленням дворянства та духовного сану й вислали на каторжні роботи строком на 20 років [ГАРФ. – Ф. 109. – 1-я експедиція. – Оп. 11. – Ед. хр. 76. – Ч. 27. – Л. 9]. Відбував він каторгу в Східному Сибірі (Іркутська губернія). 31 серпня 1857 р. начальник Іркутської губернії повідомив, що Нарцис Яржина звільнений і виїхав із Сибіру до Житомира. 16 вересня 1857 р. волинський віце-губернатор інформував шефа жандармів, що колишньому ксьондзу за повелінням імператора було дозволено повернутися на батьківщину (Волинську губернію – прим. автора) [Там же. – Л. 47-48)]. Зелінський та Гаас також були позбавлені громадянських прав і духовного сану й вислані в Сибір на каторжні роботи строком на 20 років, з конфіскацією майна. Сакович та Мрозовський були позбавлені громадянських прав і віддані в солдати в Кавказький корпус, з конфіскацією майна [Хитровська Ю.В. – Вказ. праця. – С. 124-125].

В грудні 1835 р. серед студентів-поляків Київського університету св.Володимира започаткована патріотична організація “Коло студентське”, яка ідеологічно була пов’язана з “Товариством польського народу”. В організації брала участь як польська, так і українська молодь. Керівником “Кола студентського” був ксьондз Владислав Гордон [Bolesław Łopuszański. Stowarzyszenie ludu polskiego (1835-1841) – Geneza i dzieje. – Wydawnictwo literackie Kraków, 1975. – S. 258-259]. Окрім нього, головну роль в організації відігравав ксьондз Томаш Морозовський. Йому активно допомагали Станіслав Віницький, Антоній Янішевський, Арістарх Сосновський та ін. Восени 1837 р. відбувся перший відкритий виступ “Кола студентського” проти самодержавства. На стінах університету розвішано віршовані пасквілі на адресу царя Миколи I, що завітав до Києва. В акції протесту звинувачені і заарештовані студенти-поляки Юліан Буяльський, Павло Богданович та Станіслав Рутковський. Ксьондз

Гордон спочатку переховувався від переслідування поліції в околицях Києва, а згодом втік до Франції. Діяльність організації була такою значною, що на початку 1839 р. 35 її представників було ув'язнено, частину відправлено на заслання. 17 березня 1839 р. Київський університет св. Володимира за розпорядженням імператора Миколи I був закритий [Там само. – S. 260-261].

Серед прізвищ римо-католицьких священиків “конарщиків”, засланих у Східний Сибір, були ксьондзи із Правобережної України: Нарцис Яржина, Кароль Гаас, Томаш Морозовський, Юліан Зелінський, Тибурцій Павловський та ін. [Новински Ф. Польская политическая ссылка в Восточной Сибири 1831-1862 гг.: дис... д-ра ист. наук. –М., 1991.– С. 344].

Відомою особистістю із групи “конарщиків” був Т. Павловський. У 1845 р. він звернувся до місцевої влади з проханням залишитися настоятелем Нерченського костюлу, але одержав відмову. Однак, він виконував обов'язки особистого капелана декабриста М.С. Луніна [Там само. – С. 345].

Висновок. Отже, після поразки польського повстання 1830-1831 рр. царський уряд видав низку дискримінаційних щодо Римо-Католицької Церкви законодавчих актів, згідно з якими костюли закритих монастирів передавалися Православній церкві.

Римо-католицькі священики взяли активну участь у боротьбі за відродження Речі Посполитої, зокрема в польських таємних організаціях, які діяли в 30-х рр. XIX ст. на Правобережній Україні. Польська шляхта та римо-католицьке духовенство збиралися з новими силами, щоб знову підняти повстання за відновлення власної державності.

А н о т а ц і ї

У статті Буравського О.А. “Римо-католицьке духовенство Правобережної України в умовах репресивної політики російського самодержавства в 30-х рр. XIX ст.” на основі архівних документів проаналізовано участь римо-католицького духовенства в польському національно-визвольному русі в умовах репресивної політики російського самодержавства на Правобережній Україні в 30-х роках XIX ст.

Ключові слова: римо-католицьке духовенство, Правобережна Україна, польський національно-визвольний рух, російське самодержавство.

В статье Буравского А.А. “Римско-католическое духовенство Правобережной Украины в условиях репрессивной политики российского самодержавия в 30-х гг. XIX в.” на основе архивных документов проанализировано участие римско-католического духовенства в польском национально-освободительном движении в условиях репрессивной политики российского самодержавия на Правобережной Украине в 30-х гг. XIX в.

Ключевые слова: римско-католическое духовенство, Правобережная Украина, польское национально-освободительное движение, российское самодержавие.

In the article of Buravskiy O.A. “The Roman Catholic Clergy of the Right-Bank Ukraine in the Repressive Policy of Russian Autocracy in the 30s XIXth century” on the basis of the archive documents the article analyses the participation of the Roman Catholic clergy of the Right-Bank Ukraine in the Polish national liberation movement in the context of Russian autocracy repressive policy in the 30s of the XIXth century.

Key words: Roman Catholic clergy, the Right-Bank Ukraine, Polish national liberation movement, Russian autocracy.
